NATIONALT VIDENSCENTER FOR DEMENS

Magtanvendelse i henhold til serviceloven

Servicelovens regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten bygger på det enkelte menneskes ret til selv at bestemme, uanset om man har nedsat psykisk funktionsevne eller ej. Udgangspunktet er således beskyttelse af den personlige frihed.

I arbejdet med mennesker med demens er det afgørende at kende til servicelovens regler for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten. Et godt kendskab til magtanvendelsesreglerne styrker retssikkerheden for både borgere og medarbejdere.

Kommunen har pligt til at yde omsorg over for personer med betydelig nedsat psykisk funktionsevne, der ikke kan tage vare på egne interesser. Omsorgspligten gælder uanset, om borgeren giver sit samtykke eller ej.

Det betyder, at kommunen er forpligtet til at undgå omsorgssvigt. Omsorgen må dog ikke gennemføres med fysisk magt. Borgeren har ret til at afslå hjælpen.

I ganske særlige undtagelsessituationer er det muligt at anvende magt over for voksne med betydelig og varig nedsat funktionsevne, herunder mennesker med en demenssygdom, der er så fremskreden, at vedkommende ikke længere kan varetage egne interesser.

Formålet med reglerne er at begrænse omfanget af magt til det absolut nødvendige og at øge retssikkerheden for den enkelte borger og for det personale, som professionelt har med borgeren at gøre.

Magtanvendelse skal altid være det sidste, man overvejer og afprøver for at hjælpe en person med demens. Det vil sige, at man skal have afprøvet flere plejemæssige og socialpædagogiske tiltag, før man begynder at overveje at ansøge om tilladelse til at bruge magt. Magtanvendelse må aldrig erstatte omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand. Følgende skal overvejes og dokumenteres:

- Kommunen skal have prøvet alt, hvad der er muligt for at opnå borgerens frivillige medvirken til den påtænkte foranstaltning.
- Der skal udarbejdes en socialpædagogisk/sundhedsfaglig handleplan, bortset fra foranstaltninger jf. §124 b og § 136 e.
- Der skal foreligge dokumentation for den varigt nedsatte funktionsevne, fx en udredt demenssygdom.
- Man skal overveje, om magtanvendelse er rimeligt i forhold til det, man gerne vil opnå, eller om man kan klare det med mindre indgribende foranstaltninger.

Kommunen skal være opmærksom på pligten til at inddrage pårørende i varetagelsen af en person med betydelig nedsat psykisk funktionsevnes interesser som følge af servicelovens § 82, stk. 2.

Der er ikke i denne bestemmelse grundlag for at antage, at der er hjemmel til at videregive oplysninger, men pårørende kan give værdifuld viden om, hvordan hjælpen skal tilrettelægges.

Besluttes det at anvende magt over for personen med demens, skal magtanvendelsen altid udøves så skånsomt og kortvarigt som muligt.

Der er ikke tale om magtanvendelse, hvis personen giver samtykke til foranstaltningen.

NATIONALT VIDENSCENTER FOR DEMENS

Samtykke

Når en person skal give samtykke til at modtage hjælp, er der en række krav til gyldigheden.

Generelle krav til samtykket:

- Samtykket skal være frivilligt (det må ikke være opnået ved svig eller tvang).
- Samtykket skal være informeret. Det betyder, at personen skal have de oplysninger, der er nødvendige for at kunne forstå konsekvenserne af samtykket.
- Der skal foreligge samtykke til hver enkelte foranstaltning.
- Der skal være tale om et aktuelt samtykke. Hvis forholdene ændrer sig, er det vigtigt at sikre sig, at borgeren stadig kan give et gyldigt samtykke.
- Personen skal være i stand til at overskue, hvad der samtykkes til, konsekvenserne af samtykket og konsekvenser af, at alternative løsninger fravælges.

Alle betingelserne skal være opfyldt.

Et samtykke kan være udtrykkeligt (mundtligt eller skriftligt) eller stiltiende.

Et stiltiende samtykke er, hvor personens signaler og opførsel må tolkes således, at der foreligger et samtykke. Det kræver et stort kendskab til borgeren. Der må ikke være tvivl om samtykkets gyldighed. Det er heller ikke tilstrækkeligt at antage, at pågældende ville have samtykket.

Hvis personen forholder sig passivt, er der ikke tale om et gyldigt samtykke.

Magtanvendelse er, når personalet gennemfører omsorgen med magt og i nogle tilfælde, når personen forholder sig passivt, og altså ikke giver et gyldigt samtykke. Magtanvendelsesreglerne regulerer udtømmende, hvilke former for magt, der lovligt kan anvendes inden for det sociale område.

Bestemmelserne for mennesker med demens er beskrevet i kapitel 24 og 24b i Socialstyrelsens udgivelse til fagpersoner *Regler om brug af magt over for voksen med betydelig og varigt nedsat psykiske funktionsevne*.

NATIONALT VIDENSCENTER FOR DEMENS

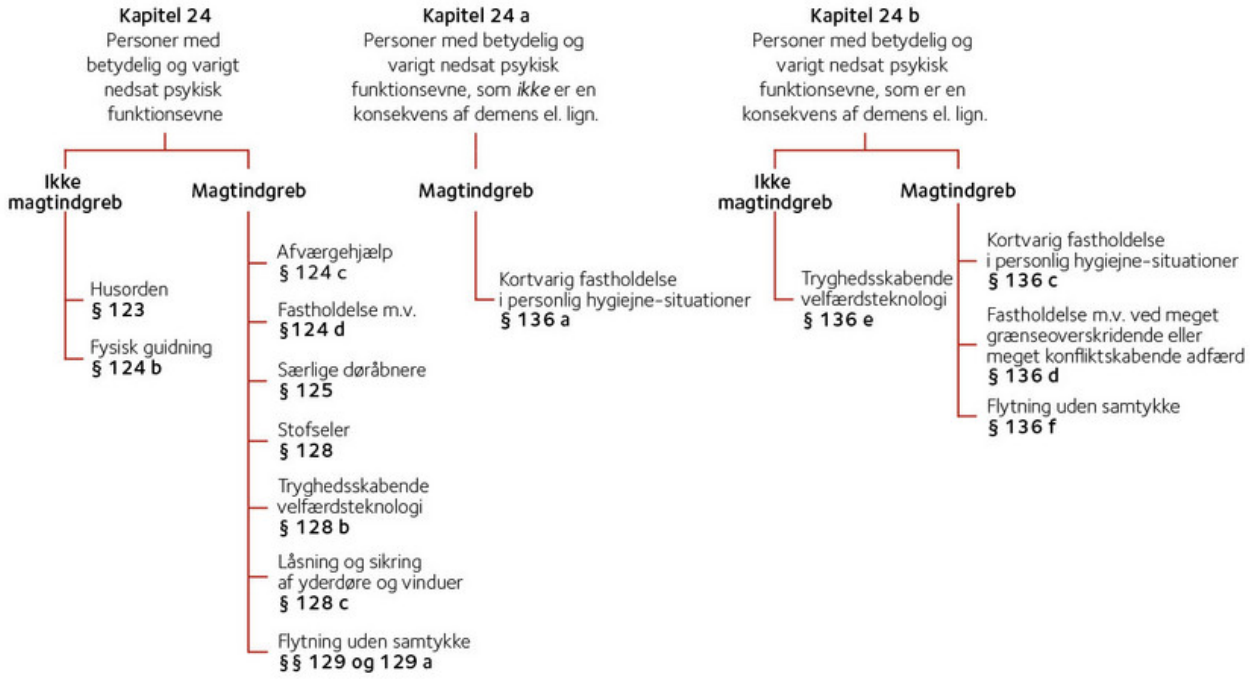

Socialstyrelsens guide til fagpersoner: Regler om brug af magt over for voksen med betydelig og varigt nedsat psykiske funktionsevne fra 2019.

Du kan hente Socialstyrelsens guide til fagpersoner: *Regler om brug af magt over for voksen med betydelig og varigt nedsat psykiske funktionsevne* fra 2019 her

Du kan læse mere i ministeriets vejledningsmateriale her

Registrering af magtanvendelse

Magtanvendelse, også akut magtanvendelse uden forudgående tilladelse, skal registreres og indberettes.

Fysisk guidning og brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi anses ikke som magtindgreb og skal derfor ikke indberettes (medmindre den pågældende person, dennes fremtidsfuldmægtige eller dennes værge modsætter sig, da kommunalbestyrelsen så skal træffe afgørelse om anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi, jf. § 128 b).

Registrering og indberetning skal bruges i dialogen mellem leder og medarbejdere som et vigtigt element i læring og refleksion, bl.a. i forhold til, hvordan indgreb i fremtiden vil kunne forebygges og undgås. Samtidig er indberetningen vigtig i forhold til kommunalbestyrelsens opfølgning.

På Socialstyrelsens hjemmeside kan man finde skemaer til indberetning af magtanvendelse. Nogle kommuner indberetter elektronisk via omsorgsjournalerne, hvilket anbefales af Socialstyrelsen.

Handlekommunen skal via indberetningerne holde øje med brugen af magtanvendelse i kommunen. Der udarbejdes en årlig beretning over magtanvendelsen, der forelægges kommunalbestyrelsen, så der sikres politisk bevågenhed om brugen af magtanvendelse i kommunen.

Klageadgang

NATIONALT VIDENSCENTER FOR DEMENS

Klager over personalets anvendelse af reglerne i §§ 124 b-124 d, § 136 a, stk. 1, og §§ 136 c-136 e kan indbringes for kommunalbestyrelsen af den person, som indgrebet vedrører.

Klager over afgørelser truffet efter § 125, §§ 128-128 c, § 136 a, stk. 3, § 137 b og § 137 c, stk. 2 kan indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område af den person, som afgørelsen vedrører.

En pårørende, en værge, en fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som indgrebet vedrører, kan indbringe en klage, når den person, som indgrebet eller afgørelsen vedrører, ikke selv er i stand til at klage.

Nogle afgørelser om flytning uden samtykke træffes af Familieretshuset efter indstilling fra kommunen. Man kan klage over Familieretshusets afgørelse til Ankestyrelsen. Klagefristen er fire uger.

Udarbejdelse af handleplaner

For at forebygge magtanvendelse og sørge for, at man har prøvet alt for at sikre personens frivillige medvirken, skal der udarbejdes en socialpædagogisk/sundhedsfaglig handleplan over, for hvem der foretages magtanvendelse over for, bortset fra §§ 124 b og 124 e.

Den enkelte medarbejder skal ikke stå alene med ansvaret for planlægning af pleje og andre indsatser over for personen med demens. Derfor er det vigtigt, at både leder og kollegaer inddrages i samarbejdet om udarbejdelse af den socialpædagogiske/sundhedsfaglige handleplan.

Planen skal indeholde beskrivelser af personens behov og sundhedsfaglige og adfærdsmæssige problemstillinger, analyse af problemstillingerne, målet med indsatsen, de besluttede indsatser og evalueringer af indsatsen.

Formålet med planen er at gøre alle medarbejdere, der deltager i plejen og indsatsen over for personen, bekendt med hvilken pleje og tiltag, der skal bruges over for personen for at fremme vedkommendes trivsel og forebygge magtanvendelse.

Udarbejdelse af handleplaner har også betydning for personalets retssikkerhed. Handleplanen sikrer, at tilrettelæggelsen og udførelsen af hjælpen til personen ikke overlades til den enkelte medarbejder, men er genstand for en fælles dialog. En dialog, hvor handlinger og metoder i hjælpen til personer med særlige behov fortsat bliver drøftet på baggrund af juridiske, sundhedsfaglige, pædagogiske og etiske overvejelser.

En socialpædagogisk/sundhedsfaglig handleplan er et dynamisk værktøj, der løbende skal tilpasses med de indsatser, som er relevante over for personen med demens.

Retsinformation

Her kan du finde nyeste bekendtgørelser og lovgivning på området.

Gå til retsinformation.dk her

Læs mere

Familieretshuset

NATIONALT VIDENSCENTER FOR DEMENS

familieretshuset.dk

Socialstyrelsen – Magtanvendelse

socialstyrelsen.dk

Styrelsen for patientklager

stpk.dk

Senest opdateret: 07. september 2022